

Utbildningsutskottets betänkande

1978/79: 15

med anledning av propositionen 1978/79: 25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 såvitt gäller vissa anslag inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Skolväsendet

1. Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet. Utskottet tillstyrker regeringens i propositionen 1978/79: 25 bilaga 7 (utbildningsdepartementet) under punkten 6 (s. 47—50) framlagda förslag och hemställer

att riksdagen bemyndigar regeringen att, såvitt gäller skyldigheten för staten att utge ersättning för kopiering, godkänna avtalet om skolornas grafiska och fotografiska mångfaldigande.

2. Bidrag till driften av gymnasieskolor. Regeringen har under punkten 7 (s. 50—51) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet anfört om utökning av totala antalet elevplatser som fastställts för gymnasieskolan och om statsbidrag till särskilda kostnader för förhyrande av vissa skollokaler.

Utskottet har inte funnit anledning till något uttalande i denna fråga och får därför hemställa

att riksdagen lägger till handlingarna anmälan under punkten 7 i bilaga 7 till propositionen 1978/79: 25.

3. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. Regeringen har under punkten 8 (s. 51) berett riksdagen tillfälle att ta del av vad föredragande statsrådet anfört om antalet lärlingsbidrag.

Motionen

1978/79: 120 av Stig Alemyr m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar bemyndiga regeringen att vidta förändringar i fråga om lärlingsutbildningen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

I statsbudgeten för innevarande budgetår har anvisats ett förslagsanslag av 3 138 000 kr. avseende bl. a. bidrag för utbildning av högst 1 100 lärlingar (prop. 1977/78: 100 bil. 12, UbU 1977/78: 20, rskr 1977/78: 224).

I propositionen 1978/79: 25 anmäls nu att regeringen — med utnyttjande av den s. k. finansfullmakten (prop. 1977/78: 100 bil. 2, FiU 1977/78: 16, rskr 1977/78: 227) — genom beslut den 21 september 1978 be-myndigat skolöverstyrelsen (SÖ) att bevilja bidrag för utbildning av högst 1 600 lärlingar.

Enligt motionen 1978/79: 120 bör rätt att fatta beslut om bidrag för lärlingsutbildning föras över från SÖ till skolstyrelserna. Därigenom skulle det bli möjligt att i större utsträckning än f. n. för ungdomsutbildning ta till vara denna utbildningsforms möjligheter. Under förutsättning att det lokala planeringsrådet för samverkan mellan skola och arbetsliv efter hörande av berörda fackliga organisationer godkänner utbildningen i fråga bör enligt motionärerna skolstyrelserna utan begränsning i antalet bidragsrum kunna besluta om att förlägga enskild clevs utbildning till företag i huvudsak i den form som nuvarande lärlingsutbildning har. Skolstyrelsen bör samtidigt erbjuda de ungdomar som genomgår sådan utbildning undervisning i främst svenska, matematik och arbetslivsorientering. Syftet med förslaget är att infoga lärlingsutbildningen i skolstyrelsernas totala skolplanering. Motionärerna föreslår att lärlingsutbildningen i framtiden bekostas från förslagsanslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor, att anslaget Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m. inte längre tas upp på riksstaten samt att regeringen får be-myndigande att redan för innevarande budgetår vidta de förändringar i gällande författningar som föranleds av motionärernas förslag.

Utskottet vill med anledning av ifrågavarande motion anföra följande.

Utskottet behandlade under riksmötet 1977/78 ett antal lärlingsutbildningsfrågor. Riksdagen ansåg att SÖ borde kartlägga behovet av bidragsrum samt möjligheterna att täcka detta utbildningsbehov med elevplatser i företag m. m. (prop. 1977/78: 100 bil. 12, mot. 1977/78: 1700, UbU 1977/78: 20, rskr 1977/78: 224). Resultatet av kartläggningen borde redovisas i anslutning till anslagsframställningen för budgetåret 1979/80.

I anslagsframställningen har SÖ i ärendet anfört bl. a. följande: "SÖ undersöker för närvarande om det är möjligt att decentralisera administrationen av lärlingsutbildningen till kommunerna. Detta skulle få fördelar bl. a. när det gäller att samordna lärlingsutbildningen med annan yrkesinriktad utbildning. Kommunerna kan också i samråd med lokala yrkesorganisationer lättare bedöma behovet av yrkesutbildad arbetskraft. Dessutom kan statsbidragsbestämmelserna ändras så att de administrativa rutinerna blir enklare. SÖ avser att senare återkomma med förslag i detta ärende."

Utskottet har erfarit att SÖ numera tillställt regeringen ett förslag om lärlingsutbildningen. Förslaget, som är daterat den 7 december 1978, överensstämmer i stort med vad som föreslås i motionen 1978/79: 120.

Det är enligt utskottets uppfattning av vikt att lärlingsutbildningen infogas i den totala skolplaneringen och att de administrativa rutinerna för

statsbidragstilldelningen förenklas. Med hänsyn till att den motions-
ledes aktualiserade frågan redan av SÖ underställts regeringens pröv-
ning behöver emellertid motionen 1978/79: 120 inte föranleda någon
riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande lärlingsutbildning avslår motionen
1978/79: 120,
2. att riksdagen lägger till handlingarna anmälan under punkten
8 i bilaga 7 till propositionen 1978/79: 25.

Högre utbildning och forskning

4. **Utbildning för tekniska yrken.** Utskottet tillstyrker regeringens för-
slag under punkten 9 (s. 51—52) och hemställer

att riksdagen till *Utbildning för tekniska yrken* på tilläggsbudget
I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisar ett reserva-
tionsanslag av 3 000 000 kr.

5. **Utbildning för undervisningsyrken.** Utskottet tillstyrker regeringens
förslag under punkten 10 (s. 52—53) och hemställer

att riksdagen till *Utbildning för undervisningsyrken* på tilläggs-
budget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisar ett
reservationsanslag av 2 370 000 kr.

6. **Samhällsvetenskapliga fakulteterna.** Regeringen har under punkten
11 (s. 53—54) föreslagit riksdagen att till Samhällsvetenskapliga fakul-
teterna på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 an-
visa ett reservationsanslag av 634 000 kr. Anslaget avser den demogra-
fiska databasen vid universitetet i Umeå.

Den demografiska databasen vid universitetet i Umeå

I juli 1973 inleddes verksamheten i Haparanda med den demografiska
databasen. Den bedrevs som beredskapsarbete med stöd av arbetsmark-
nadsstyrelsen men med riksarkivet som huvudman. Den 1 juli 1978 fick
den demografiska databasen i Haparanda permanent ställning sam-
tidigt som den knöts till Umeå universitet (prop. 1977/78: 100, bil. 12
s. 483, UbU 1977/78: 22, rskr 1977/78: 338).

Databasen har en produktionsenhet i Haparanda med drygt 40 an-
ställda och en systemavdelning i Umeå med två anställda. Databasens
föreståndare och kansli finns också i Umeå.

Databasens målsättning är enligt instruktionen att "registrera och be-
arbeta huvudsakligen demografiska och sociala historiska data för forsk-
nings-, utbildnings- och arkivändamål samt att göra dessa data tillgäng-
liga för forskare". Vidare skall databasen "inom de fält där datamateri-

rialet finner sin användning verka för vetenskapligt samarbete samt, där så är lämpligt, medverka till metodutveckling”.

Utredningen (B 1977: 07) med uppdrag att utreda frågan om lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län föreslår i sitt andra delbetänkande (Ds B 1978: 14) att en forsknings- och utvecklingsavdelning med nio tjänster skall inrättas vid demografiska databasen i Umeå. Betänkandet har nyligen avlämnats.

Utskottet

Under reservationsanslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna har för budgetåret 1978/79 beräknats 4 milj. kr. för verksamheten vid den demografiska databasen vid universitetet i Umeå (prop. 1977/78: 100, bil. 12, UbU 1977/78: 22, rskr 1977/78: 338).

I propositionen 1978/79: 25 hemställs nu att ytterligare 634 000 kr. skall anvisas.

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att verksamheten vid den demografiska databasen innevarande budgetår bör ha samma omfattning som budgetåret 1977/78. Utskottet förutsätter att regeringen följer utvecklingen och, om det skulle visa sig att ytterligare medelstillskott behövs, återkommer till riksdagen i frågan i tilläggsbudget II eller III. Utskottet erinrar om att sådana icke-förutsägbare ökade medelsbehov som beror på resultat av löneförhandlingar som godkänts av regeringen täcks med medel som anvisats under det särskilda täckningsanslaget under åttonde huvudtiteln.

Utskottet tillstyrker att nu begärda medel anvisas och hemställer

att riksdagen till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisar ett reservationsanslag av 634 000 kr.

7. Medicinska fakulteterna. Regeringen anmäler under punkten 12 (s. 54) att en personlig professur i klinisk immunologi inrättats för biträdande professorn Lars Åke Hanson fr. o. m. den 1 juli 1978. Detta har skett med stöd av riksdagens bemyndigande år 1965 (prop. 1965: 1 bil. 10 s. 345, SU 1965: 90, rskr 1965: 223).

Utskottet har inte funnit anledning till något uttalande i förevarande fråga och hemställer

att riksdagen lägger till handlingarna anmälan under punkten 12 i bilaga 7 till propositionen 1978/79: 25.

8. Inredning och utrustning av lokaler vid högskoleenheterna m. m. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten 13 (s. 54—59) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om anskaffning av viss inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. inom de kostnadsramar som förordats i propositionen 1978/79: 25,

2. att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen 1978/79: 25 angående bestridande av utgifterna för viss inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

9. Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan. Regeringen har under punkten 14 (s. 59—61) föreslagit riksdagen att till Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisa ett reservationsanslag av 6 384 000 kr.

Motionerna

1978/79: 57 av Christina Rogestam m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen beträffande förslag om ändringar i systemet för planering och resursfördelning för samt tillträde till den grundläggande högskoleutbildningen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen,

1978/79: 121 av Stig Alemyr m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan och om särskilda medel till regionstyrelsernas disposition,

1978/79: 152 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen under nionde huvudtiteln D 51. Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 beslutar anvisa ett reservationsanslag av 16 800 000 kr.

Utskottet

Högskolelagens (SFS 1977: 218) 11 § har följande lydelse:

”Riksdagen kan bestämma hur många studerande som högst får antagas till viss utbildning inom högskolan.

I fråga om annan utbildning än den som omfattas av riksdagens beslut enligt första stycket kan antalet studerande begränsas, om tillgängliga resurser ej räcker. Föreskrifter om sådan begränsning meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser. Riksdagen kan dock för viss utbildning besluta att sådan begränsning ej får ske eller att begränsning får ske endast om vissa villkor är uppfyllda.”

Enligt riksdagens beslut våren 1977 (UbU 1976/77: 20, rskr 1976/77: 246) med anledning av propositionen 1976/77: 59 om utbildning och forskning inom högskolan m. m. skall det finnas ett område med fritt tillträde till utbildningen. Högskoleenheterna skall enligt samma beslut kunna få ett resurstillskott om tillströmningen av studerande till området med fritt tillträde blir väsentligt större än planerat och alla lokala och regionala reserver och möjligheter till omDispositioner m. m. utnyttjats. Storleken av resurstillskotten, som endast skall avse lärarlöner, skall prövas vid varje tillfälle.

Behovet av extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan anges i propositionen 1978/79: 25 till 7 428 000 kr. Då 1 044 000 kr. kan avräknas mot medel som står till regeringens disposition under reservationsanslaget till Lokala och individuella linjer och enstaka kurser hemställs i propositionen om en medelsanvisning av 6 384 000 kr.

Med anledning av regeringens förslag har väckts tre motioner. I motionen 1978/79: 152 yrkas att riksdagen skall anvisa det belopp som universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) föreslagit, dvs. avrundat 16 800 000 kr. De två andra motionerna, 1978/79: 57 och 1978/79: 121, accepterar regeringens förslag om medelsanvisning. Båda motionerna utmynnar i förslag om att det s. k. fria området skall avskaffas.

Utskottet konstaterar att regionstyrelsernas och UHÄ:s förslag om resurstillskott ligger betydligt högre än regeringens. Utskottet, som inte haft möjlighet att granska de olika beräkningsmetoderna, tillstyrker regeringens förslag om medelsanvisning. Utskottet avstyrker alltså motionen 1978/79: 152.

Man kan nu konstatera, anför i motionen 1978/79: 57, att konstruktionen av det fria området har stora svagheter. De faktiska resurserna per studerande inom det fria området har minskat och därmed också möjligheterna att upprätthålla ambitionsnivån för undervisningen. Enligt motionärernas mening bör därför specialreglerna för det fria området slopas. Enhetliga regler för planering, resurstilldelning och tillträde bör tillämpas för hela högskolan. En tidig total låsning av antagningstalet till hela högskolan kan emellertid medföra negativa konsekvenser, anför vidare motionärerna. I stället för att som nu i efterhand tilldela högskoleenheterna särskilda tilläggsmedel bör därför var och en av regionstyrelserna tilldelas ett belopp som kan användas som buffert det kommande budgetåret. Medlen bör tas upp i budgetpropositionen och mot bakgrund av erfarenheterna från de senare åren vara 1—2 milj. kr. per regionstyrelse.

Enligt motionen 1978/79: 121 bör nu förutsättningar skapas för den övergripande planering av hela den grundläggande högskoleutbildning som ingick i 1975 års beslut om en högskolereform. Motionärerna pekar på av UHÄ m. fl. redovisade problem som är förknippade med det fria området och som motiverar att det avskaffas snarast möjligt. Även enligt denna motion bör särskilda medel anvisas som regionstyrelserna får använda till utbildningsplatser som inte ryms inom fastställda planeringsramar. För budgetåret 1979/80 bör medel anvisas för totalt ca 1 000 årsstudieplatser. Kostnaden härför anges i motionen till ca 6 milj. kr.

Såsom erinras om i motionen 1978/79: 121 har från regionstyrelsehåll framförts anmärkningar mot det nuvarande systemet med ett fritt utbildningsområde. Förutom den kritik som grundas på att högskoleenheterna inte får full kostnadstäckning framförs t. ex. uppfattningen att systemet

med ett fritt tillträde försvårar möjligheterna att förverkliga flera av högskolans grundläggande mål och minskar omfattningen av spärrade utbildningar, vilka i många fall betraktas som mycket angelägna.

UHÄ har bl. a. i sin anslagsframställning för budgetåret 1979/80 och i framställning den 11 oktober 1978 om ytterligare medel för det fria området redovisat gjorda erfarenheter och problem som är förknippade med det fria området.

Tillströmningen till det fria området har medfört en snabb utbyggnad av vissa högskoleenheter, medan andra enheter, främst på utbyggnadsorter, expanderat långsammare eller obetydligt.

UHÄ har också kunnat konstatera att reglerna för det fria området kommit att medföra stora svårigheter att utveckla planeringsrutinerna för den grundläggande högskoleutbildningen. Både de lokala och regionala högskolemyndigheterna och UHÄ har stora svårigheter att få en klar bild av hur högskoleenheternas totala resurser fördelas på de olika utbildningarna. I framställningen den 11 oktober 1978 anför UHÄ vidare följande: "Tillströmningen till det fria området budgetåren 1977/78 och 1978/79 kan bedömas ha ökat med sammanlagt ca 33 procent. Detta innebär en högst väsentlig ökning av högskolans samlade kapacitet. Samtidigt synes emellertid ökningen inom det fria området — som ju inte planmässigt eller budgetmässigt har avvägs mot andra utbildningsbehov — ha fått negativa konsekvenser för tillströmningen till vissa utbildningslinjer vid sidan av det fria området. Möjligheterna att få extra resurser för utbildning inom det fria området synes vidare ha givit detta område en orimligt stor och till stor del ostrukturerad andel av högskolans totala utbildningsutbud och också en oproportionerligt stor andel av de nya resurser som hittills tillförts högskolan. Trots detta har emellertid genom regelsystemets utformning de genomsnittliga resurserna per studerande minskat för den utbildning som tillhör det fria området, varigenom standardskillnaderna mellan denna och annan utbildning inom högskolan ytterligare förstärkts. Bristen på planmässighet och bristen på ekonomiska resurser blir således allt påtagligare."

I skrivelse till utskottet den 10 oktober 1978 (Dnr 78/79:6) föreslår centralorganisationen SACO/SR att beslutet om ett utbildningsområde med fritt tillträde skall omprövas. Det kan, anför SACO/SR, inte vara förenligt med en ansvarskännande politik att tillåta vissa utbildningar att expandera långt utöver gränserna för arbetsmarknadens behov. För alla högskoleutbildningar bör därför gälla antagningsbegränsning. Organisationen framhåller som utomordentligt väsentligt att riksdagen har möjlighet att dimensionera samtliga högskoleutbildningar.

En grundtanke i högskolereformen är att dimensioneringen av högskoleutbildningen skall bestämmas av dels samhällets efterfrågan på utbildade, dels individernas behov av och efterfrågan på utbildning, dels också tillgängliga resurser. Det fria området innebär att de enskildas ef-

terfrågan på utbildning inom ett visst område under alla förhållanden skall tillgodoses medan antagningen är begränsad inom övriga delar av högskolan. Oberoende av såväl efterfrågan på utbildning inom andra områden av högskoleutbildningen som vilka angelägna behov och reformönskemål i övrigt som finns inom högskolan skall resurser för det fria området finnas. Enligt utskottets mening ökar i ett stramt ekonomiskt läge vikten av att förutsättningslöst kunna väga behoven av olika åtgärder och för olika ändamål inom högskolan mot varandra. Det fria området bör därför infogas i det planeringssystem som i övrigt gäller för högskolan. Utskottet anser alltså att riksdagen nu bör fatta principbeslut om att det fria området skall avskaffas den 1 juli 1979.

Utskottet är vidare ense med motionärerna om att en viss flexibilitet bör bibehållas och biträder därför de i motionerna 1978/79: 57 och 1978/79: 121 framförda förslagen att särskilda medel fr. o. m. budgetåret 1979/80 skall stå till regionstyrelsernas förfogande att användas till extra utbildningsplatser.

Riksdagen bör begära att regeringen våren 1979 lägger fram dels de förslag till ändringar i nuvarande system för planering och resursfördelning m. m. samt till medelsanvisningar för den grundläggande högskoleutbildningen, som föranleds av att det fria området slopas, inklusive förslag till övergångsanordningar, dels förslag om den extra resursen till regionstyrelserna.

Beträffande dessa förslag vill utskottet ytterligare anföra följande.

Formerna för medelsanvisningen till det fria området har, som utskottet redovisat i det föregående, inneburit en urholkning av utbildningens kvalitet som en följd av successivt minskade anslag per årsstudieplats. Att helt "hämta in" denna nivå-sänkning inom ramen för ett i förhållande till budgetåret 1978/79 oförändrat antal årsstudieplatser skulle kräva så stora tillskott av resurser att utskottet med hänsyn till det statsfinansiella läget inte nu kan förorda detta. Emellertid bör de närmaste budgetåren en ökning av medelsanvisningen göras i syfte att successivt återställa utbildningens kvalitet. Utskottet bedömer det dock samtidigt som nödvändigt att det i förhållande till nuläget görs en viss minskning av det totala antalet årsstudieplatser inom vad som i dag är det fria området. Utskottet anser sig inte nu ha underlag för någon närmare avvägning beträffande medelsbehov och antalet årsstudieplatser.

Utskottet vill ytterligare framhålla att en minskning av antalet årsstudieplatser inte får drabba utbildningen på utbyggnadsorterna samt att de som innevarande läsår eller tidigare påbörjat studier på allmänna utbildningslinjer inom det fria området självklart måste garanteras möjlighet att fullfölja studierna.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79: 25 och

med avslag på motionen 1978/79: 152 till *Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisar ett reservationsanslag av 6 384 000 kr.,

2. a) att riksdagen beträffande fria området med bifall till motionerna 1978/79: 57 och 1978/79: 121 i denna del förklarar att riksdagens tidigare beslut om fritt tillträde till vissa utbildningar i högskolan skall upphöra att gälla med utgången av juni månad 1979,

b) att riksdagen beträffande system för planering m. m. med anledning av motionerna 1978/79: 57 och 1978/79: 121 i denna del begär förslag av regeringen i enlighet med vad utskottet föreslagit.

Vuxenutbildning

10. **Sveriges Utbildningsradio aktiebolag.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten 15 (s. 61—63) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att slutligt fastställa kompensation för automatiska pris- och löncökningar för Sveriges Utbildningsradio aktiebolag i enlighet med vad som förordats i propositionen 1978/79: 25,

2. att riksdagen till *Sveriges Utbildningsradio aktiebolag* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisar ett anslag av 913 000 kr.

11. **Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m.** Utskottet har ingen erinran mot det beslut som av föredragande statsrådet anmälts under punkten 16 (s. 63) och hemställer

att riksdagen godkänner vad som anförts i propositionen 1978/79: 25 om kurser för arbetslösa.

12. **Bidrag till kontakttolkutbildning.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten 17 (s. 64) och hemställer

att riksdagen till *Bidrag till kontakttolkutbildning* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisar ett förslagsanslag av 2 496 000 kr.

Statens allmänna fastighetsfond

13. **Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten 19 (s. 66—69) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om byggnads-

arbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde inom de kostnadsramar som förordats i propositionen 1978/79: 25,

2. att riksdagen till *Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisar ett investeringsanslag av 14 000 000 kr.

Fonden för statens aktier

14. Teckning av aktier i ett statsägt aktiebolag för studiereseverksamhet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkten 21 (s. 70—71) och hemställer

att riksdagen till *Teckning av aktier i ett statsägt aktiebolag för studiereseverksamhet* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 anvisar ett investeringsanslag av 100 000 kr.

Stockholm den 12 december 1978

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Bengt Wiklund (s), Sven Johansson (c), Lars Gustafsson (s), Linnea Hörlén (fp), Roland Sundgren (s), Gösta Karlsson (c), Hans Nyhage (m), Lennart Bladh (s), Christina Rogestam (c), Torsten Karlsson (s), Jörgen Ullenhag (fp) och Egon Jacobsson (s).

Reservation

vid **punkten 9** (Extra resurser för utbildningsområdet med fritt tillträde i högskolan) av Ove Nordstrandh (m), Linnea Hörlén (fp), Hans Nyhage (m) och Jörgen Ullenhag (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar "Såsom crinras" och på s. 8 slutar "fullfölja studierna" bort ha följande lydelse:

Det fria området tillkom som ett resultat av regeringens förklaringen hösten 1976, där det slogs fast: "Ingen totalspärr får finnas för tillträde till högskoleutbildning."

Området utgörs av den utbildning i högskolan som motsvarar den tidigare mer allmänt inriktade utbildning vid de filosofiska fakulteterna som haft fritt tillträde med automatisk tilldelning av resurser för lärarkrafter i förhållande till antalet studerande. De fria allmänna utbildningslinjerna inom högskolan är f. n. ekonomlinjen, matematikerlinjen och samhällsplanerarlinjen. Dessutom finns ett stort antal enstaka kurser med fritt tillträde.

Det fria området är av betydande omfattning. Antalet årsstudieplatser inom det fria området har innevarande läsår beräknats uppgå till drygt

32 000. Antalet individer som studerar inom det fria området är avsevärt större. Tusentals studerande har tack vare den fria sektorn fått den utbildningsplats de önskar; en plats som de i en totalspärrad högskola inte skulle ha fått.

För enskilda studerande är det fria området av stort värde. Ingen behörig sökande som anmält sig i tid kan normalt avvisas från utbildning som av högskolestyrelse har utbudits som fri. En förutsättning är att antalet anmälda till respektive utbildning är minst 10. Inte minst för de nya grupper som högskolan vänder sig till är det fria området av stor betydelse. I en öppen högskola som så långt som möjligt tar hänsyn till individens efterfrågan är en fri sektor mycket viktig.

Ett genomförande av förslagen i motionerna 1978/79: 57 (c) och 1978/79: 121 (s) innebär att behörig sökande inte är tillförsäkrad önskad utbildningsplats på något område inom högskolan.

Den totalspärr som regeringsförklaringen 1976 tog avstånd från skulle därmed införas och det fria området avskaffas.

Enligt utskottets mening bör med hänsyn till tidigare angivna skäl i fortsättningen ett fritt område finnas kvar. Det är dock angeläget att en översyn görs av tekniken för ytterligare resurstillskott. Reglerna bör göras klarare och entydigare. Målsättningen bör också vara att högskolorna tidigt skall kunna få besked om vilka ytterligare resurser som tillförs om tillströmningen blivit större än beräknat. Detta kan ske genom att riksdagen i förväg ställer erforderliga medel till regeringens förfogande. Därigenom erfordras normalt inte något riksdagsbeslut i efterhand.

Genom sådana förändringar i tekniken kan man rätta till bristerna i det nuvarande systemet samtidigt som principen om ett fritt tillträde bevaras.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen avslår motionerna 1978/79: 57 och 1978/79: 121.

